สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบของสัญญาอนุญาโตตุลาการ สรุปได้ว่า รูปแบบของสัญญาอนุญาโตตุลาการตามที่กำหนดโดยกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการทางการค้าระหว่างประเทศไม่สอดคล้องกับกิจกรรมทางการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันเท่าใดนัก เนื่องจากหลักฐานของการทำสัญญาอนุญาโตตุลาการในปัจจุบันมีความแตกต่างจากในปี 1985 ซึ่งเป็นปีที่เกิดกฎหมายต้นแบบ ทำให้บทบัญญัติเรื่องรูปแบบของสัญญาอนุญาโตตุลาการเกิดความล้าสมัย ไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจุบันหลักฐานของสัญญาอนุญาโตตุลาการอาจเกิดได้ทั้งบนกระดาษและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และความไม่ถูกต้องในเรื่องรูปแบบจะมีผลถึงอำนาจของอนุญาโตตุลาการและการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการด้วย

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ มาตรา 7(2) ได้กำหนดให้สัญญาอนุญาโตตุลาการต้องทำในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยอาจเป็นสัญญาที่ลงนามโดยคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายหรือเป็นเอกสารโต้ตอบทางจดหมาย โทรเลข โทรพิมพ์ โทรสาร หรือวิธีการสื่อสารทางโทรคมนาคมอื่นที่มีบันทึกของข้อตกลงอนุญาโตตุลาการ นอกจากนั้น การที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้กล่าวอ้างถึงความมีอยู่ของสัญญาอนุญาโตตุลาการในเอกสารแสดงข้อเรียกร้องและคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้คัดค้านถึงความมีอยู่นั้น หรือการอ้างอิงในสัญญาถึงเอกสารที่มีข้อตกลงอนุญาโตตุลาการอยู่ โดยมีเจตนาให้เอกสารนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาก็เป็นสัญญาอนุญาโตตุลาการเป็นลายลักษณ์อักษรตามคำจำกัดความของกฎหมายต้นแบบแล้ว แต่อย่างไรก็ดี ในสังคมการค้าระหว่างประเทศปัจจุบันมีเอกสารมากมายที่ใช้ในการทำธุรกรรมตามปกติ และเป็นหลักฐานของการทำธุรกรรมด้วย โดยเฉพาะเอกสารที่เป็นลักษณะของแบบฟอร์มมาตรฐาน ใบตราส่ง บันทึกของนายหน้า เป็นต้น ในเอกสารเหล่านั้นมักจะมีข้อตกลงอนุญาโตตุลาการอยู่ด้วย ซึ่งน่าจะใช้เป็นหลักฐานของสัญญาอนุญาโตตุลาการได้ แต่เมื่อพิจารณาตามคำจำกัดความเรื่องรูปแบบของสัญญาอนุญาโตตุลาการ เอกสารเหล่านี้ไม่อยู่ในคำจำกัดความของกฎหมายต้นแบบ ก็เท่ากับว่าไม่มีสัญญาอนุญาโตตุลาการระหว่างคู่สัญญา

วัตถุประสงค์ของกฎหมายต้นแบบที่กำหนดให้สัญญาอนุญาโตตุลาการต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรก็เพื่อให้มีหลักฐานแน่ชัดว่าคู่สัญญาตกลงกันว่าจะระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

เพราะฉะนั้นหลักฐานก็ควรเป็นลักษณะใดก็ได้ กฎหมายด้นแบบไม่ควรยึดติดกับเรื่องลายมือชื่อหรือเอกสารโต้ตอบแต่อย่างใด เพราะการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน ลายมือชื่อมีความสำคัญน้อยลง และการทำธุรกรรมบางครั้งก็เกิดจากเอกสารแผ่นเดียวไม่จำเป็นต้องมีการโต้ตอบ ในบางครั้งเมื่อเกิดธุรกรรมโดยเอกสารดังกล่าวนั้น คู่สัญญาก็ได้ปฏิบัติตามสัญญาทั้งหมดแล้วแต่เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นกลับไม่สามารถใช้อนุญาโตตุลาการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ เพราะเหตุว่าไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องของรูปแบบสัญญาอนุญาโตตุลาการ นอกจากนั้นบางครั้งคู่สัญญาก็มีการกระทำบางอย่างที่แสดงว่าได้ยอมรับอนุญาโตตุลาการแล้ว แต่รูปแบบของสัญญาไม่ถูกต้องจึงเท่ากับไม่มีสัญญาอนุญาโตตุลาการ

ในปัจจุบันมีกฎหมายภายในหลายฉบับที่ไม่ได้ยึดติดกับหลักการเรื่องลายมือชื่อหรือเอกสารโต้ตอบ เช่นกฎหมายอนุญาโตตุลาการของอังกฤษ เยอรมันและโครเอเชีย แนวความคิดหลักของกฎหมายเหล่านี้ก็คือผ่อนคลายความเคร่งครัดของบทบัญญัติเรื่องรูปแบบสัญญาอนุญาโตตุลาการ กฎหมายทั้งสามฉบับนี้ได้กำหนดให้สัญญาอนุญาโตตุลาการต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีลักษณะยืดหยุ่นกว่ากฎหมายด้นแบบมาก และสอดคล้องกับทางปฏิบัติในปัจจุบันด้วย

นอกจากนั้น คำจำกัดความเรื่องรูปแบบสัญญาอนุญาโตตุลาการ กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการทำธุรกรรมบนกระดาษ (paper) แต่ในปัจจุบัน การทำธุรกรรมบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความสำคัญและแพร่หลายอย่างมาก จึงเกิดข้อตกลงอนุญาโตตุลาการที่ทำบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย ซึ่งคำจำกัดความของรูปแบบสัญญาอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายด้นแบบก็สามารถตีความให้รวมไปถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่อย่างไรก็ดี เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการตีความ คำจำกัดความเรื่องรูปแบบสัญญาอนุญาโตตุลาการก็ควรกำหนดให้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็อาจเป็นหลักฐานของสัญญาอนุญาโตตุลาการได้อย่างชัดเจน และควรเปิดช่องไว้สำหรับเทคโนโลยีที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ.2545 ของประเทศไทยก็ได้บัญญัติรองรับสัญญาอนุญาโตตุลาการที่ทำบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นหลักฐานของสัญญาอนุญาโตตุลาการไว้โดยชัดแจ้ง

รูปแบบสัญญาอนุญาโตตุลาการของกฎหมายจึงควรได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศปัจจุบันให้มากที่สุด สิ่งหนึ่งที่ควรคงอยู่ ก็คือการกำหนดให้ข้อตกลงอนุญาโตตุลาการต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้เป็นหลักฐานแน่ชัดของคู่สัญญาว่าตกลงกันให้ระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ เพราะหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของสัญญาอนุญาโตตุลาการก็เพื่อเตือนให้คู่สัญญารับรู้ว่าจะข้อพิพาทที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นจะไม่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาล แต่ควรกำหนดให้ยืดหยุ่นมากที่สุด โดยพิจารณาจากเจตนาของคู่สัญญา หาก

เจตนาของคู่สัญญาได้แสดงออกมาแล้วว่าจะใช้อนุญาโตตุลาการระงับข้อพิพาท เจตนาของคู่สัญญาก็ไม่ควรเสียไปโดยบทบัญญัติที่แข็งกระด้าง และควรพิจารณาถึงทางปฏิบัติระหว่างคู่สัญญาด้วย กฎหมายต้นแบบซึ่งมีความสำคัญในการเป็นตัวช่วยประสานกฎหมายจึงควรปรับปรุงคำจำกัดความเรื่องรูปแบบสัญญาอนุญาโตตุลาการให้สอดคล้องกับทางปฏิบัติปัจจุบันให้มากที่สุด เพื่อจะได้รองรับกับสถานการณ์ทางการค้าระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 ข้อเสนอแนะ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าคำจำกัดความของรูปแบบสัญญาอนุญาโตตุลาการตามที่กำหนดในมาตรา 7(2) ของกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ ไม่สอดคล้องกับทางปฏิบัติของการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันเท่าใดนัก จึงควรได้รับการแก้ไข ซึ่งมาตรา 7(2) บัญญัติว่า "The arbitration agreement shall be in writing. An arbitration agreement is in writing if it is contained in a document signed by the parties or in an exchange of letters, telex, telegrams or other means of telecommunication which provide a record of the agreement, or in an exchange of statements of claim and defence in which the existence of an agreement is alleged by one party and not denied by another. The reference in a contract to a document containing an arbitration clause constitutes an arbitration agreement provided that the contract is in writing and the reference is such as to make that clause part of the contract."

ผู้เขียนมีความเห็นว่ามาตรา 7(2) ควรเป็นดังนี้

Article 7(2) "The arbitration agreement shall be in writing. An arbitration agreement is in writing if it is contained in any form of document, including the electronic, optical or any other type of format, that provides a record of the arbitration agreement or is otherwise accessible so as to be useable for subsequent reference.

Any non-compliance with the form requirements is cured by entering into the argument on the substance of the dispute in arbitral proceedings."

สำหรับพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ของประเทศไทย ซึ่งได้บัญญัติตามกฎหมายต้นแบบอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ แม้จะมีส่วนที่ก้าวหน้ากว่ากฎหมายต้นแบบ กล่าวคือในเรื่องสัญญาอนุญาโตตุลาการที่ทำบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็มิได้บัญญัติรองรับกรณีเอกสารทางการค้าซึ่งลงนามโดยคู่สัญญาฝ่ายเดียวและมีข้อกำหนดเรื่องอนุญาโตตุลาการอยู่ในเอกสารนั้น ให้ใช้เป็นหลักฐานของสัญญาอนุญาโตตุลาการได้ เช่นเดียวกับ

กฎหมายต้นแบบ ซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหาในทางปฏิบัติในอนาคต และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนาของคู่สัญญาและสอดคล้องกับทางปฏิบัติมากที่สุด ผู้เขียนขอเสนอแนะ ดังนี้

(1) ศาลอาจนำหลักเรื่องการตีความมาใช้ ตามที่ได้กล่าวมาในหัวข้อ 4.1 กรณีที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ทำเอกสารทางการค้าซึ่งปกติใช้เป็นหลักฐานของการทำธุรกรรม และมีข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการปรากฏอยู่ในเอกสารเหล่านั้นด้วย แต่ไม่เป็นไปตามคำจำกัดความของมาตรา II(2) หรือมาตรา 7(2) ของกฎหมายต้นแบบ เพราะมีคู่สัญญาเพียงฝ่ายลงลายมือชื่อ และไม่มีการโต้ตอบจากอีกฝ่าย แต่มีบางคดีที่ศาลได้ถือว่ามีสัญญาอนุญาโตตุลาการตามที่กำหนดในกฎหมายดังกล่าว ซึ่งในคดีเหล่านี้ ศาลได้ตีความมาตรา II(2) และมาตรา 7(2) โดยขยายความเนื่องจากคู่สัญญาได้มีการกระทำซึ่งเป็นการปฏิบัติตามสัญญาหลักแล้ว และไม่มีการโต้แย้งในเรื่องของข้อตกลงอนุญาโตตุลาการที่อยู่ในเอกสารนั้น จึงถือว่ายอมรับข้อกำหนดเรื่องอนุญาโตตุลาการด้วย

การตีความแบบขยายความนี้จะนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการตีความมาตรา 11 ของพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ได้หรือไม่ ต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายไทย ซึ่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ ตั้งแต่เริ่มแรกจนเสร็จสิ้นเป็นการกำหนดว่าในแต่ละกระบวนการมีขั้นตอนอย่างไร ต้องดำเนินการอย่างไร จึงเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ ซึ่งโดยปกติแล้วจะต้องตีความตามความหมายธรรมดา[1] แต่หากพิจารณา มาตรา 11 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับรูปแบบของสัญญาอนุญาโตตุลาการแล้ว เป็นการกำหนดลักษณะของหลักฐานสัญญาอนุญาโตตุลาการซึ่งเป็นเนื้อหาของสิทธิและหน้าที่ จึงเป็นกฎหมายสารบัญญัติ ในการตีความกฎหมายนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรคหนึ่ง วางหลักว่า "กฎหมายนั้น ต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใดๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น" ซึ่งประเทศไทยใช้ระบบ Civil Law ซึ่งการใช้และการตีความกฎหมายในประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law จะกระทำโดยการพิจารณาถ้อยคำตามตัวอักษรควบคู่กับการค้นหาเจตนารมณ์ของบทบัญญัติของกฎหมายไปพร้อมๆ กัน[2] และพิจารณาจากมาตรา 4 ซึ่งนำมาจาก มาตรา 1 วรรคหนึ่ง ของประมวลกฎหมายแพ่งสวิส ที่บัญญัติว่า "The Law must be applied in all cases which come within the letter

---

[1] Mauro Cappaletti and Joseph M. Perillo, *Civil Procedure in Italy*, (Hague: Martinus Nijhoff, 1965), p.48.

[2] อักขราทร จุฬารัตน์, *การตีความกฎหมาย*, (กรุงเทพมหานคร: กฎหมายไทย, 2542), หน้า 65.

or the spirit of any of its provisions" ซึ่งในตำราของกฎหมายสวิสได้อธิบายว่า ในขณะที่ผู้พิพากษาอังกฤษจะมองถึงเจตนารมณ์ก็แต่เฉพาะเมื่อการแปลตัวอักษรล้มเหลวแล้วเท่านั้น แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งสวิส ผู้พิพากษานั้นจะพิจารณาถึงตัวอักษรและเจตนารมณ์ของกฎหมายไปพร้อมๆ กัน[3] การตีความกฎหมายตามที่กำหนดโดยมาตรา 4 จึงต้องพิจารณาทั้งตัวอักษรและในขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย

เมื่อพิจารณาถึง "ตัวอักษร" ตามที่บัญญัติในมาตรา 11 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ว่า "สัญญาอนุญาโตตุลาการต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สัญญา เว้นแต่ปรากฏข้อสัญญาในเอกสารที่คู่สัญญาโต้ตอบทางจดหมาย โทรสาร โทรเลข โทรพิมพ์ การแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยมีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางอื่นซึ่งมีการบันทึกข้อสัญญาไว้ หรือมีการกล่าวอ้างข้อสัญญาในข้อเรียกร้อง หรือข้อคัดค้าน และคู่สัญญาฝ่ายที่ไม่ได้กล่าวอ้างไม่ปฏิเสธให้ถือว่ามีสัญญาอนุญาโตตุลาการแล้ว" และวรรคสาม บัญญัติว่า "สัญญาที่มีหลักฐานเป็นหนังสืออันได้กล่าวถึงเอกสารใดที่มีข้อตกลงให้ระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ข้อตกลงนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาหลัก ให้ถือว่ามีสัญญาอนุญาโตตุลาการแล้ว" จะเห็นได้ว่า มาตราดังกล่าวบัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่าหลักฐานของสัญญาอนุญาโตตุลาการต้องมีลักษณะอย่างไรบ้าง จึงไม่ครอบคลุมไปถึงเอกสารทางการค้าที่ทำโดยคู่สัญญาฝ่ายเดียวอย่างแน่นอน เพราะไม่ใช่เอกสารที่ได้ลงนามโดยคู่สัญญา และไม่ได้เป็นเอกสารโต้ตอบ ตามที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย มาตรา 11 ก็ได้บัญญัติตามแนวทางของกฎหมายต้นแบบซึ่งก็ไม่ครอบคลุมถึงเอกสารเหล่านี้เช่นกัน ดังนั้น เมื่อพิจารณาทั้งตามตัวอักษรและเจตนารมณ์ของมาตรานี้แล้ว จึงไม่ครอบคลุมถึงเอกสารทางการค้าเหล่านี้ เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนแล้วจึงไม่อาจใช้หลักการตีความกฎหมายให้ขยายความครอบคลุมไปถึงเอกสารการค้าดังกล่าวได้

แต่อย่างไรก็ดี แหล่งอำนาจที่สำคัญที่สุดของอนุญาโตตุลาการ คือ สัญญาของคู่กรณีที่จะมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด[4] เมื่อสัญญาอนุญาโตตุลาการได้เกิดขึ้นแล้ว โดยมีหลักฐานปรากฏอยู่ในเอกสารทางการค้า ในการตีความสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 368 บัญญัติว่า "สัญญานั้นท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย" ซึ่งหมายความว่า สัญญานั้นต้องพิจารณาถึงความประสงค์ในทางสุจริตและปกติประเพณีของคู่สัญญาด้วย ในทางปฏิบัติของการพาณิชย์ระหว่างประเทศ ปกติแล้วจะอาศัยวิธีทำ

---

[3] เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

[4] สรวิศ ลิมปรังสี, *อนุญาโตตุลาการตามกฎหมายใหม่*, (2545), หน้า 12.

สัญญาที่มีประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจที่ไม่ซับซ้อนและมีธุรกรรมต่างประเทศจำนวนมากที่ทำบนข้อกำหนดมาตรฐาน โดยเฉพาะในการซื้อขายระหว่างประเทศ และในสังคมธุรกิจระหว่างประเทศโดยปกติแล้วจะถือว่าคู่สัญญาฝ่ายที่นิ่งเฉยได้ถูกผูกพันโดยข้อกำหนดที่อยู่ในเอกสาร ถ้าคู่สัญญาอีกฝ่ายเก็บเอกสารไว้โดยไม่ได้คัดค้านและคู่สัญญาฝ่ายนั้นได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดในเอกสารแล้ว ก็ย่อมถือได้ว่าได้ยอมรับข้อตกลงอนุญาโตตุลาการที่ปรากฏอยู่ในเอกสารนั้นด้วย ดังนั้น จึงเป็นกรณีที่คู่สัญญาได้แสดงเจตนาแล้วว่าให้ข้อพิพาทระงับไปโดยอนุญาโตตุลาการ

ดังนั้น เมื่อคู่สัญญาได้แสดงเจตนาที่จะระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการโดยมีหลักฐานอยู่ในเอกสารดังกล่าว หากมีการคัดค้านในเรื่องความไม่ถูกต้องของรูปแบบของสัญญาอนุญาโตตุลาการแต่เพียงอย่างเดียว ก็ควรถือได้ว่า คู่สัญญาฝ่ายที่คัดค้านใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ซึ่งขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ที่บัญญัติว่า "ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต" อาจเกิดขึ้นในกรณีที่มีคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญา แล้วมีการคัดค้านว่ามีสัญญาอนุญาโตตุลาการระหว่างคู่สัญญาโดยที่มีหลักฐานของสัญญาปรากฏอยู่ในเอกสารดังกล่าว ซึ่งการมีสัญญาอนุญาโตตุลาการอยู่นั้นจะทำให้ศาลไม่มีอำนาจพิจารณา และฝ่ายที่เริ่มคดีต่อสู้ว่ารูปแบบของสัญญาอนุญาโตตุลาการไม่ถูกต้องตามมาตรา 11 จึงใช้เป็นหลักฐานไม่ได้ ก็ควรถือว่าฝ่ายที่เริ่มคดีใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เพราะรู้อยู่แล้วว่าได้ทำสัญญาอนุญาโตตุลาการระหว่างกันไว้แล้ว แต่กลับนำคดีขึ้นสู่ศาลเพราะจะทำให้ตนได้เปรียบมากกว่า โดยให้เหตุผลเพียงแค่รูปแบบของสัญญาไม่ถูกต้อง เช่นเดียวกับในกรณีที่มีการดำเนินกระบวนการอนุญาโตตุลาการและมีคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการแล้ว คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งก็ขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ แต่อีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านว่าไม่มีสัญญาอนุญาโตตุลาการที่ชอบด้วยกฎหมายเพราะรูปแบบของสัญญาอนุญาโตตุลาการไม่ถูกต้อง ก็ควรถือว่าฝ่ายที่คัดค้านใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เนื่องจากรู้อยู่แล้วว่าได้ทำสัญญาอนุญาโตตุลาการระหว่างกันไว้ และเหตุที่คัดค้านก็เพราะคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการทำให้ตนเสียเปรียบ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีคู่สัญญาฝ่ายที่คัดค้านได้มีการกระทำบางอย่างที่ถือได้ว่าเข้าร่วมในกระบวนการอนุญาโตตุลาการด้วยแล้ว ได้คัดค้านความไม่ถูกต้องเรื่องรูปแบบสัญญาเพื่อให้ไม่สามารถบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการได้เพื่อให้ตนได้เปรียบ ก็ควรถือว่า บุคคลนี้ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

(2) ควรแก้ไขพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 เกี่ยวกับรูปแบบของสัญญาอนุญาโตตุลาการ ในมาตรา 11 ให้มีลักษณะยืดหยุ่นกว่าเดิม ควรคงหลักการเดิมในเรื่องหลักฐานเป็นหนังสือ แต่ควรเปิดกว้างให้สำหรับหลักฐานทุกชนิดที่อาจแสดงถึงเจตนาของคู่สัญญาว่าจะใช้อนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาท เป็นหลักฐานของสัญญาอนุญาโตตุลาการได้จะสอดคล้องกับเจตนาของคู่สัญญา และทางปฏิบัติของการค้าระหว่าประเทศปัจจุบันมากกว่า

สำหรับในเรื่องลายมือชื่อนั้น ในปัจจุบันในการทำกิจกรรมทางการค้าระหว่างประเทศลายมือชื่อมีความสำคัญลดลง กฎหมายจึงไม่ควรยึดติดกับเรื่องนี้มากเกินไปและควรปล่อยให้เป็นปัญหาในการพิสูจน์ นอกจากนั้นในกรณีที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือสำหรับสัญญาอนุญาโตตุลาการ แต่หากคู่สัญญาได้เข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการแล้ว กฎหมายก็ควรให้ถือว่ามีสัญญาอนุญาโตตุลาการที่สมบูรณ์ด้วย